

HVA SLAGS EUROPA?

Av
utenriksredaktør
FRANK BJERKHOLT

I – OPPGAVEN

Den historiske utvidelse av Det europeiske fellesskap (EEC) til å omfatte minst fire nye land og kanskje knytte det meste av det øvrige Europa til seg, finner sted på et tidspunkt da man gransker det moderne Europa ut fra en rekke nye problemstillinger som ikke var aktuelle da Fellesmarkedet først ble etablert. Dengang var det en viktig oppgave å overvinne den gamle motsetning mellom Tyskland og Frankrike og dernest skape en bedre ramme for den økonomiske vekst i Europa enn den de enkelte stater hver for seg representerte.

I dag er disse oppgaver løst og nye problemstillinger er kommet til. Den fransk-tyske motsetning hører historien til. I dag spør man snarere hvordan motsetningen mellom Vest- og Øst-Europa skal bli overvunnet. Hvordan passer EEC inn i det bildet? Og man ser ikke lenger ensidig på økonomisk vekst som det ene saliggjørende for et land. Vi er kommet til et punkt i den teknologiske utvikling da man med rette må spørre hva slags samfunn det er vi skal ta sikte på å utforme. Setter naturen en grense for hvor langt vi kan utnytte ressursene, slik at en overskridelse fører til en forgiftning av menneskesamfunnet? Er konsentrasjon og effektivisering f.eks. i form av overnasjonale organer av det gode, eller fører det til en byråkratisering og sentralisering som dreper de menneskelige og kulturelle verdier som nasjonalstaten vernet om? Skal vi fortsatt måle folkets ydelser og rikdom i det brutto nasjonalprodukt,

eller bør vi gå over til andre, menneskelige kriterier?

Dette er spørsmål som stilles, og det er nødvendig å se EEC i den sammenheng. De problemer som rammer det moderne samfunn, og som vi i høy grad merker også i Norge, vil de bli forsterket ved et medlemskap i EEC, eller vil de kunne løses lettere? Naturligvis er man i EEC-landene like opptatt av disse spørsmål som her hjemme. Frankrike har forlenget fått sitt miljødepartement. Vi må derfor vokte oss for å projisere den nye problematikk over på EEC og gi oss følelsen av at vi er mer humane enn andre.

Det moderne samfunn står overfor oppgaven å skulle harmonisere to sett av dype motsetninger, nemlig mellom kollektiv og individ, og mellom effektivitet og frihet. På den ene side trengs store enheter for å skape grunnlag for tilstrekkelig økonomisk vekst og levestandard, og dette er forbundet med hensynet til den kollektive velferd og statens interesse. På den annen side står behovet for individets frie utfoldelse og det mulighet for en menneskelig tilværelse, etter dets naturgitte og kulturelle aspirasjoner. Tenker man over hva menneskeverdet innebærer i europeisk tradisjon, må man avvise en samfunnsform som ensidig favoriserer effektivitet, statskontroll og økonomisk vekst. Det er derfor at den amerikanske og sovjetiske modell for samfunnet møter reservasjoner rundt i verden. USA er rikt, effektivt og fritt, men hva med taperne? Og mennesket mellom skyskraperne? Sovjet faller helt ut av bildet, fordi kommunismen bare tilbyr kollektivisering og byråkratisering,

ingen velferd og effektivitet, for ikke å snakke om frihet.

Hvor står Europa? Hva kan det gjøre for bedre å harmonisere det moderne samfunns dobbelte behov for vekst og humanitet?

Først får vi kaste et blikk på de aktuelle politiske utviklingstendenser i EEC.

Den klassiske Europa-idé er nu gjennomgående forlatt. Den bygget på forestillingen om en føderativ statsdannelse med overnasjonale organer der beslutninger ble fattet ved flertallsavgjørelser, altså uten vetorett for den enkelte deltagerstat. Også Roma-traktaten forutså en slik utvikling, idet det ble fastslått at en serie avgjørelser etter et visst antall år skulle fattes ved simpelt flertall. President de Gaulle nektet å akseptere dette, noe som førte til en krise i Fellesskapet omkring 1965. Men ved det såkalte Luxembourg-forlik ble man enig om å la denne paragraf i Roma-traktaten hvile, samtidig som det ble fastslått at Fellesskapet ikke kan påtvinge noe medlemsland en beslutning som strider mot dets vitale interesser. Men på den annen side er det i prinsippet ikke utelukket at man engang kommer frem til et samarbeide som Roma-traktaten foreskriver på dette felt.

I dag kan man si at Europa-idéen er blitt pragmatisk. Det vil si at EEC utgjør en gruppe av samarbeidende nasjoner som klart ser behovet for å samordne sine interesser og ressurser, men som bare er innstillet på å ta ett skritt av gangen, etterhvert som ny integrasjon viser seg å være praktisk nyttig. Dette betyr to ting. For det ene vil samarbeidet stadig utvikles og utdypes og få flere over-

nasjonale trekk. Det er ikke satt noen grense for integrasjonen. Samarbeidet i Fellesskapet besidder en dynamikk som uunngåelig driver det fremover. Så snart ett område er integrert, begynner man på det neste. Nu er turen kommet til det enormt omfattende mål å skape en valuta-union som kommer til å samordne hele spekteret av økonomiske virkemidler i medlemslandene og til slutt skape en felles valuta for området (Werner-planen).

Men den pragmatiske innstilling betyr for det annet at de enkelte medlemsstater på ethvert punkt i utviklingen har den fulle kontroll med avgjørelsene. Man binder seg ikke usett til noe. Dette ble klart da Frankrike avviste Werner-plansens forslag om allerede nå å fastslå hvilken ordning man skulle gjennomføre i 1980. Først får vi se hva det valutatiske samarbeide fører til, og vi beslutter bare det som vi ser er praktisk og nyttig, sa Paris. Denne linje har så fått de andres tilslutning. Det er ingen tendens i retning av en superstat. Det dreier seg om et samarbeide mellom nasjoner.

Ansøkerlandene vet med andre ord at de går inn i et fellesskap av nasjonalstater med suvereniteten i behold. De aksepterer ikke mer enn det fellesskap som i dag eksisterer. Utviklingen videre vil de som medlemmer ha anledning til å påvirke, på den basis at Fellesskapet ikke kommer til å påtvinge noe medlem noen avgjørelse som strider mot dets fundamentale interesse.

På den annen side aksepterer såvel nye som gamle medlemmer den prinsipielle målsetting at Fellesskapet skal utvikle seg til en europeisk økonomisk og politisk enhet, mens formen for denne enhet ennå ikke er fastlagt. For å gå med i EEC må man være besjelet av det fundamentale ønske å ville forene og gjenskape Europa som en økonomisk, politisk, kulturell og demokratisk faktor i verden.

Det er tvilsomt om dette mål kan nås gjennom et samarbeide mellom nasjonalstater. Disse er etter sitt ve-

sen egoistiske, sentralistiske og byråkratiske. De representerer ikke nødvendigvis det nasjonale, siden landegrensene ofte er trukket tilfeldig, slik at vi har fått en serie av minoriteter som følger seg diskriminert eller i sterk spenning til den dominerende nasjonalgruppe (skotter, irlendere og engelskmenn, flamlendere og walloner, baskere og spanjere). Hvis man søkte en føderal europeisk ordning med vekt på de naturlige enheter, det vil si de mindre regionale grupperinger, ville man både få et rikere kulturpreget Europa og et mer desentralisert, mindre byråkratisk og i det hele tatt mer humant Europa. (For nærmere begrunnelse se Louis Armand: «Den europeiske utfordring» og Denis de Rouge-mont: «Brev til en européer» — begge i norsk utgave.)

II – VIRKELIGHETEN

Hvorfor vil Europa forenes? Ville det ikke være riktigere å satse på det globale samarbeide istedenfor å dyrke europeisk egeninteresse, som mange hevder er i strid med u-landenes behov?

Her må man se i øynene at det er to fundamentale årsaker til at Europa må og vil samles. Den ene er av økonomisk art, den andre av politisk.

Vi er gått inn i en periode av utviklingen da teknologien gjennomtrenger landegrensene og søker seg store områder. Inntil den annen verdenskrig så de europeiske land sine interesser tjent ved proteksjonisme og toll, samtidig som de søkte å sikre seg råstoffer. I dag vet enhver at frihandel, altså åpne landegrenser, er nødvendig for industriens vekst. Alle er avhengige av andres markeder.

Likeledes gjør kommunikasjonene og datamaskinene det mulig å dekke og organisere store enheter. Det må store områder til for å skaffe grunnlag for den fulle utnyttelse av der moderne teknikk. Hvert enkelt av de europeiske land vil uvegerlig bli akterutseilt av de større føderasjoner som USA og Sovjet. Man må trekke den konklusjon at

maksimal vekst forutsetter et stort nok område. Derfor ser man at det regionale samarbeide bryter frem på alle kontinenter. Multinasjonale selskaper, behovet for utenlandsk kapital og inflasjonens overnasjonale karakter viser at landegrensene ikke lenger er hva de var.

Nasjonalstaten er i realiteten ikke lenger suveren. Intet viser dette klarere enn de tilbakevendende valutakriser. Et lands problemer flyter straks over til andre. Nødvendigheten av et organisert samarbeide mellom landene er tilsvarende stor.

Følgelig må det fastslås at Norge ikke er for lite til å bli med i et regionalt europeisk samarbeide. Det er for lite til å stå utenfor.

Den som ønsker å stå utenfor, må besvare spørsmålet hvilken annen multinasjonal ramme han vil plassere vårt land i. For vi må søke en multinasjonal ramme. Med Storbritannia og Danmark i EEC, og Sverige med hva tillunionen angår, må man være temmelig virkelighetsfjern for å hevde at Norge kan stå utenfor. Vi kan naturligvis overveie å la amerikanske interesser overta vårt næringsliv og bli et slags Canada, eller vi kan gå inn i Comecon (den østeuropeiske økonomiske organisasjon). Men frister det?

Dette er også en imøtegåelse av den påstand man kan støte på at det ikke spiller noen økonomisk rolle om vi går med i EEC eller står utenfor. Det er en fundamental feilvurdering. Vi vil ikke sulte ihjel, og noen vil kanskje være villige til å ofre noe av sin levestandard for å stå utenfor EEC. Vi ville fortsatt kunne selge våre varer, tross tollvanskeligheter. Men vi ville miste noe av det viktigste i økonomisk vekst, nemlig dynamikken som ligger i å utvide området for ens aktivitet, og det tilfang av teknologi, kapital og organisasjon som følger av et vidt samarbeide. Det finnes en OECD-undersøkelse som viser at veksten som følge av EEC-medlemskap i neste tiårsperiode ville ligge 17 prosent høyere enn for land som står

utenfor. (Morgenbladet 12. juni 1971).

Denne ekstra vekst vil komme verdenssamfunnet til gode. De fattige ute og hjemme vil ikke forstå det om vi isolerte oss i en samling om natur og bondeliv. Store grupper av vår egen befolkning, for eksempel de handicappede, venter ennå på å få andel i velstandssamfunnet. Det er de som sitter relativt godt i det som kan snakke om å stanse utviklingen — skjønt alle kan enes om at den trenger å justeres. U-landene ber Europa om å fremme en arbeidsfordeling i verden. Det vil isolasjon ikke kunne gjøre.

Et lite land vil finne at det har vanskelig for å mestre de tusen påvirkninger som det utsettes for, ikke minst på det økonomiske område. Et lite land må søke samarbeide med andre og stå i fare for å måtte akseptere andres betingelser. Spørsmålet er da om vi ikke etablerer en høyere grad av innflytelse over utviklingen i vårt eget land hvis vi slår oss sammen med andre i den nære region for i fellesskap å lede utviklingen i den ønskede retning. Vi gis da medbestemmelse i avgjørelser som angår oss, istedenfor bare å måtte vente på sjokkene fra den store verden. I EEC får vi anledning til å være med å bestemme over en hel regions samlede disposisjoner, som er en kombinasjon av økonomiske, sosiale og politiske målsettinger.

EEC tar ikke ensidig sikte på vekst. Det er bare fundamentet for andre mål som har med Europa som politisk størrelse i verden å gjøre. EEC er ingen økonomisk møløk som knuser ethvert annet hensyn enn det effektive. Tvert om spiller f.eks. de sosiale hensyn en viktig rolle. Tenk bare på den harmoniske avvikling av store deler av kullindustrien i Europa. Her ble et enormt sosialt problem løst fordi effektivitet ble oppveiet av humanitet.

Det er derfor grunn til å tro at et lite land i EEC bedre vil kunne ivareta sine humane ønsker i utviklings-samfunnet enn om det stod utenfor.

Det kan her være av interesse å referere til den debatt som de franske sosialister førte forut for sin beslutning om å støtte opprettelsen av EEC. De drøftet hvorvidt deres politiske målsetting om et sosialistisk Frankrike kunne forenes med den store europeiske sammenslutning på liberalistisk basis. Deres konklusjon gikk ut på at et isolert Frankrike, eller et «uavhengig» om man vil, ville være for svakt til å motstå presset fra den kapitalistiske verden. Det ville da være umulig å gjennomføre sosialismen. Hvis man derimot fikk en enhet som var sterk nok til å stå på egne ben, hva ressurser og kapital angikk, med andre ord EEC, kunne man gå i gang med å skape de samfunnsformer man ville, uten å måtte akseptere andre stormakters innflytelse. Ut fra den tankegang gikk de franske sosialister inn for EEC.

III

EUROPA SOM IDÉ

EEC befinner seg akkurat nå på en skillevei. Utvidelsen finner sted på et gunstig tidspunkt, fordi Roma-traktatens mål stort sett er nådd, og man spør seg hvor man skal gå videre. Ikke minst gjør det fundamentale spørsmål om samfunnets målsetting seg gjeldende. Nye medlemmer i EEC vil derfor ha anledning til å være med å trekke opp et nytt program for Fellesskapet. Det er klart at EEC av i dag ikke er noe endelig mål. I europeisk perspektiv er det bare et skritt på veien mot samarbeide. Hva dette samarbeide skal omfatte, gjenstår å definere.

Det er derfor meningsløst å kritisere Roma-traktaten for ikke å snakke om naturvern eller byforurensning. Man kunne like gjerne etterlyse et europeisk kulturprogram. Alle disse nye problemer som er blitt aktualisert, må behandles. EEC må ta dem opp. De må også behandles av land som står utenfor. Vi går inn i en periode som stiller nye spørsmål og krever nye svar. I Japan har man f.eks. begynt å spørre etter «netto nasjo-

nalt velvære» istedenfor «brutto nasjonalprodukt». Det antyder en ny normering.

EEC som en stor enhet er ingen garanti for at den nye utfordring blir riktignok besvart enn av andre. Store enheter som USA, USSR og China gir ikke oppmuntrende eksempler. En sterk enhet forstørrer faremomentene. Men mulighetene for konstruktiv innsats vil også være større. Hvis det er riktig — som allerede anført — at vi bare kan mester samtidens problemer og oppgaver i et regionalt samarbeide — har vi bare en ting å gjøre, nemlig å gå inn i dette fellesskap for å være med å forme det etter våre idéer. For det EEC, eller rettere sagt det Europa som nu skal formes, kan like gjerne bli preget av norske idéer og målsettinger som av andres.

Vi står overfor den fundamentale kjensgjerning at nasjonalstaten ikke lenger er en mulig ramme for et folks utfoldelse. Den er både for liten og for stor. Dens grenser er også tilfeldige. Det hender at den deler et folk i to, (baskerne og irerne). På den ene side angripes den av internasjonaliseringen av økonomien og alle tilhørende problemer, som tidligere anført. Og på den andre side angripes den av lokalsamfunnet som nu krever autonomi på bekostning av den sentraliserte stat.

Europas fremtidige struktur må tilgodese begge disse nye behov — overnasjonale organer og lokalsamfunnets rennansanse. Det nuværende EEC er kanskje ikke egnet som ramme for disse to mål. EEC er trukket opp for 60-årene, 70-årene stiller nye oppgaver. EEC må altså utvikles. Og det er ingen, hverken i Brussel eller i noen av hovedstedene forøvrig som påstår at EEC av i dag skal løse morgendagens oppgaver.

Det er således en misforstått debatt når man sier at det nuværende EEC står for sentralisering og superstatlige tendenser rettet mot de nasjonale verdier, lokalsamfunnet og menneskelig trivsel. EEC er hverken mer eller mindre enn den enkelte nasjonalstat, på forhånd bundet til den ene eller den andre utviklingstendens.

Vi befinner oss i en situasjon da rammen for den videre utvikling skal trekkes opp. Det gjelder like meget for den enkelte stat som for EEC. Derfor finner man ingen i noe EEC-land som mener at medlemskapet har forverret de moderne utviklingsproblemer for dem. Og ikke noe sted er det noen kampanje i gang for å komme ut av EEC. Tvert om er det verdt å merke seg at det unge Europa er mer integrasjonsorientert enn regjeringene jevnt over er det. De unge har følelsen av at Europa har større muligheter for å løse fremtidens problemer enn den enkelte europeiske nasjonalstat.

EUROPA ER FØRST OG FREMST en idé, en kultur. Det har et menneskebilde som er preget av den kristne varme, den greske higen og den romerske lojalitet. Europeeren søker ikke bare et trygt liv, men også et spennende. Han ønsker ikke bare å få, men også å gi og skape. Å prioritere rent materielle effektivitetsmål er nettopp ikke europeisk. Man kan øyne slike avsporinger i EEC. Det kan man også i den enkelte stat utenfor EEC. Oppgaven nu består i å bevisstgjøre igjen den europeiske egenart og dermed se at vi har noe å gi verden. Det dreier seg om å leve opp til et kall.

Europa har på dette område en chance til å pionere frem noe nytt, som hele verdenssamfunnet trenger. Ikke minst ønsker de asiatiske og afrikanske land en utvikling som ikke ødelegger deres kulturelle verdier og tradisjonelle samlivsformer. Men hittil har de to utviklingsmodeller vi har hatt valget mellom, sviktet på det punkt. Både den marxistiske og den liberalistiske modell skaper problemer for mennesket som kulturvesen. Den marxistiske fører til statsdirigering og sentralisering der hensynet til den enkelte forsvinner. Denne modell er dessuten også ineffektiv. Den sørger ikke for velstand heller.

Det gjør derimot liberalismen, her forstått som markedsøkonomi (med større eller mindre grad av samfunnskontroll). Men i dens spor

dukker det opp en serie menneskelige problemer. Delvis neglisjeres menneskets behov for medansvar og kulturutfoldelse. Delvis oppdager store grupper at de faller utenfor velstandsutviklingen fordi de ikke er «produktive».

KAN VI FINNE FREM til nye produksjons- og samfunnsformer? Det er klart at en slik oppgave er enorm. Det eneste som er sikkert er at vi befinner oss ved en periode i industrisamfunnet da nye metoder og strukturer må arbeides frem, hvis ikke den moderne verden skal ende i umenneskelighet. Går vi ut fra at den amerikanske modell for utvikling ikke er globalt anvendelig, og at den sovjetiske ikke aksepteres som alternativ, melder spørsmålet seg om Europa som nu er i ferd med å organisere sine ressurser i en stor gruppering, kan innvarsle og realisere bedre idéer og former.

Skulle ikke Norge og Norden ha noe å gi?

Den norske holdning til omverdenen har gjennomgående vært preget av en kritisk, uengasjert og til tider noe selvgod tilskuermentalitet. Fundamentalt sett er det ikke så meget EEC som vi i dag må ta standpunkt til, men det store spørsmål om vi vil tre ned fra gjerdet og ta det risikofylte skritt ut i vår verden og delta i utformningen av den.

Det er så altfor lett å si at vi heller vil samarbeide med u-landene. De er nemlig så langt borte at de ikke kan genere oss nevneverdig. De er heller ikke interessert i den slags paternalisme. Nei, det er Europa som nu ligger i smeltedigelen. Spørsmålet er om vi fortsatt bare skal se på eller gå ut og være med.

IV – BEFRI DET NASJONALE!

Rundt om i Europa, det være i Polen, i Spania eller Norge, er det våknet til live en ny bevissthet om fellesskap og et ønske om å bygge et nytt Europa sammen. Det gjør seg gjeldende en klar følelse av at dette nye ikke må bli en kopi av

andre stormakter med deres strev etter makt og rikdom, og deres dominerende verdenssamfunnet.

Det er ingen tvil om at disse spørsmål er levende i EEC. Nøkkelord som desentralisering, medbestemmelse og naturvern er der gjenstand for omfattende debatt og studium. Og når det gjelder forholdet til u-landene kan man i det afro-europeiske samarbeide ane konturene av et nytt og mer solidarisk forhold mellom den utviklede og den utviklede verden. Afrika sammen med Middelhavsområdet melder seg forøvrig som et nærliggende ansvar for den nye europeiske enhet. Et samarbeide mellom de to kontinenter ville være et kjærkomment bidrag til en bedre balanse i verden. Oppdelingen av verden mellom to supermakter er vært spenningsfylt og uheldig på mange andre måter. Det trengs en bedre fordeling av innflytelse og ansvar.

Den oppgave vi står overfor må forstås realistisk. Teknologien er et middel — det kan brukes til det onde eller det gode. Teknikken må igjen gjøres til tjener. Vi må forene vekst med menneskeverd effektivitet med desentralisering, individets skaperevne med det felles beste. Hvert enkelt europeisk land er for lite til å mestre en slik dobbeltoppgave. Et samlet Europa fremstår som en nødvendighet, for bare det er dynamisk nok. Et lite land utenfor EEC kunne nok kanskje bevares flere av sine provinsielle trekk, mange av dem verdifulle. Men det måtte betale med redusert utvikling. Sett i global sammenheng ville det være egoistisk. Det er klart at det samlede Europa kan bety langt mer for verden enn et fragmentert og stagnert Europa.

Og hva den nasjonale egenart angår, har alle europeiske land de fundamentale verdier felles. Det gjelder også de øst-europeiske land når de kan komme fri fra det fremmedelement som kommunismen er, (men de vil trolig holde fast på hovedtrekkene i sosialismen). Det nasjonale har hos oss alltid utviklet seg i dialog med det europeiske. Skrittet fra den nasjonale til

den regionale enhet er i Europa ikke stort. Og naturligvis vil provinsenes særtrekk fremdeles kunne dyrkes og bevares. «Landsbyklokkens patriotisme» kan gå hånd i hånd med sentret i Brussel. Det er selve essensen i den føderative idé som en sveitser har formulert slik med tanke på Europa: «Det gjelder å skape et samfunn som er stort nok til å være effektivt og lite nok til å være fritt.» (Denis de Rougemont).

Nasjonalstaten er ikke et evig naturfenomen. Den er av relativt ny dato. Middelalderen hadde en klar europeisk fellesskaps- og enhetsfølelse på basis av en historie og en kultur som bandt sammen og var særegen. Nasjonalstaten hadde sine positive sider og har spilt en viktig rolle i folkenes liv. Men den førte også med seg ødeleggende rivalisering i Europa. Og mer og mer er tyngdepunktet blitt lagt på stat til fortrenghet for nasjon. Det er den gamle enhetsfølelse som EEC må søke å gjenopplive. Det betyr at nasjonalstatens mer rigide grenser utviskes, mens verdiene i nasjonalfølelsen får nye utfoldelsesmuligheter, fordi lokalsamfunnet får bedre vekstkår når den sentraliserte stat må avgi makt til provinsene. Pluralismen i det europeiske spektrum kan bli mer markert.

Det nasjonale består jo i EEC. Men mange sprog- og folkegrupper søker større livsrom, det være baskere, flamlendere, skotter, bretonner. For disse grupper, og for lokalsamfunnet generelt, er nasjonalstaten ikke identisk med det nasjonale. Staten blir ofte en tvangstrøye. Siden EEC er en fortsettelse av nasjonalstatsprinsippet får vi tendensene til sentralisering og byråkratisering. Men man kan søke en annen vei, nemlig regional desentralisering, hvilket kan tilfredsstille såvel hensynet til effektiv administrasjon som kravet til større menneskelighet i det moderne samfunn.

Valget står altså på ingen måte mellom supermakten EEC og den nasjonale selvrudderett. Såvel EEC som nasjonalstaten er preget av den

samme tendens til sentralisering på bekostning av lokalsamfunnet. Det er ikke ved å forbli isolert i Norge at vi verner oss mot modernismen. Tvert om er det i den enkelte stat at sentraliseringen vil tvinge seg frem med størst nødvendighet. I en stor gruppering derimot vil det være større anledning til desentralisering og arbeidsfordeling.

DET HØRER MED til bildet av denne europeiske gjenføddelse, om man vil, at den omfatter begge sider av den kalde krigs grenser gjennom kontinentet. Denne grense er virkelig kunstig. Besøker man f.eks. Praha, blir man slått av den felles arv som så tydelig binder en vesteuropeer og en østeuropeer sammen. Derfor kan avspennings- og kontakt-arbeidet bygges på en fundamental følelse av å høre sammen.

Men følelse og ønsker og mål betinges av de reelle muligheter. Det er klart at Europas gjenforening må skje skrittvis. Og det er nødvendig å ha en kjerne å gå ut fra, for å sikre en utvikling i pakt med Europas demokratiske og kulturelle idéer. Denne kjerne er EEC. Det blir derved snakk om noe meget mer enn tollunionen eller en effektivisering av Europas produktive evne. Det blir tale om en ideell manifestasjon av Europa som en konstruktiv faktor i det internasjonale samfunn. Og nettopp denne målsetting gir grunnlag for å søke en utvikling som mestrer det moderne samfunns problemer og skyggesider, slik at vi overvinner den menneskelige fremmedgjørelse som følge av ekspertvelde og byråkrati og arbeider frem varierte og humane samfunnsformer istedenfor molokkonsentrasjonene.

Målet for EEC er nemlig ikke øket vekst og effektivitet i seg selv. Dette er nødvendig, men det er underordnet en større idé, som er Europas oppgave i en verden av motsetning og konflikt.

V – ØKET TRYGGHET

Vi er her ved en viktig grunn til at Europa har søkt å utvikle et fellesskap, nemlig den politiske. De små

og middelstore stater er etter den annen verdenskrig blitt klemt mellom supermaktene og har mistet meget av sin handlefrihet. De vest-europeiske land måtte se seg avhengig av USA for sin sikkerhet, og oppdaget at amerikansk kapital kunne vinne kontroll over viktige nasjonale industrier. Verden var iferd med å bli delt mellom to superblokker.

For europeerne var dette meget utilfredsstillende. De hadde spilt en rolle i verden, nu var de degradert til støttespillere. Denne følelse gjorde seg etterhvert også gjeldende i Øst-Europa, som helt hadde mistet sin nasjonale autonomi. Det meldte seg et ønske om å gjenskape Europa som en faktor i verden, ikke for å vinne makt og bli rikere, men for å skape større pluralisme i det internasjonale bilde, gi en mer variert balanse i verden og tilby de afro-asiatiske land en tredje mulighet i tillegg til det samarbeide som USA og Sovjet kunne tilby. Dette var en fundamental fredsoppgave, i pakt med Europas århundregamle sivilisatoriske gjerning. For tross det europeiske synderegister, forblir det en historisk kjensgjerning at Europa har preget verden på fundamental måte i kulturell henseende.

Europeerne ville ikke tro at det var slutt på deres misjon. Men de innså at de bare kunne ta den opp igjen ved å slå seg sammen. Det var Europa-idéens kongstanke. Men man innså det umulige i å forene Europa på overnasjonal basis. Forskjellene i de nasjonale tradisjoner var for store. Man måtte bygge på nasjonenes håndgripelige interesser. Først ble kull- og stålindustrien integrert. Men det ville ikke få stor betydning i det efterindustrielle samfunn som datamaskinen og den avanserte teknologi ellers innleder. Tollunionen som så ble etablert, hadde også bare en foreløpig effekt. Den fremmet handelen og ekspansjonen i næringslivet. Dermed var basis lagt for å integrere det teknologiske og finansielle område som vil gi Fellesskapet markerte overnasjonale trekk. I den sammenheng er man også gått i gang

med å samordne utenrikspolitikken, foreløpig på konsultasjonsplan (Davignon-rapporten). Også forsvarspolitikken vil komme inn i bildet i denne prosess. EEC ønsker f.eks. som organ å ha et ord med i laget ved gjennomføringen av den all-européiske sikkerhetskonferanse.

Det er altså skapt en levedyktig enhet i Europa, og den begynner å påta seg en politisk rolle. Dette har ført til mindre spenning på kontinentet, fordi en européisk størrelse er vokst frem mellom supermaktene. Europa er iferd med å bli en selvstendig partner for USA og kan overta mer av ansvaret for vest-européisk utvikling og sikkerhet. Dette øker mulighetene for samarbeide med Øst-Europa, fordi disse land som ville være mistenksomme overfor et amerikansk dominert Europa, vil se det som en naturlig ting å samarbeide med en européisk enhet.

På den annen side er det nødvendig at denne européiske enhet er sterk nok til å være en motspiller til Sovjet, som ut fra sine tradisjoner vil ønske å dominere og kontrollere kontinentet. Bare et integrert Vest-Europa vil kunne fremby en slik enhet og garantere at avspenningen på kontinentet følges av demokratisering og ikke sovjetifisering eller «finlandisering», som man taler om som en mulighet. Vest-européisk samling er altså et viktig bidrag til en konstruktiv all-européisk utvikling. Det er

f.eks. klart uttalt fra vest-tysk side at den nye «Ostpolitikk» bare kunne innledes ut fra Bonns fotfeste i det vestlige fellesskap. Sovjet har nok som baktanke å ville trekke Vest-Tyskland vekk fra det vestlige fellesskap og orientere det østover — ved å friste med økonomisk og politisk gevinst. Også dette aspekt understreker ønskeligheten av å gi den tyske utfoldelse en klar européisk ramme.

For Norge er disse sikkerhetspolitiske perspektiver meget viktige. Om det er klart at vi økonomisk ikke kan stå alene, er det enda tydeligere at vi er avhengige av andre sikkerhetspolitiske. I denne sammenheng må vi erkjenne at NATO i fremtiden kanskje ikke vil gi den samme troverdighet som hittil, i og med at EEC overtar mer av det sikkerhetspolitiske ansvar i Europa, vel å merke hva medlemmene angår. Norge kan risikere, hvis vi står utenfor, å bli isolert i utkanten av Europa, med øket sovjetisk press som den naturlige følge. Dette er et foruroligende perspektiv på bakgrunn av den nye sovjetiske marine-ekspansjon i det nordlige område, som flytter den sovjetiske interessesfære langt ut i Nord-Atlanteren. Norsk område blir faktisk liggende bak den fremskutte sovjetiske interesselinje, akkurat som Randstatene i 30-årene.

Ved tilslutning til EEC derimot, ville dette medlemskap i seg selv være sikkerhetspolitisk betryggende, idet det for-

plikter de européiske stater til et ansvar for vårt område.

Dette forhold vil bli enda viktigere hvis vi skulle bli en større oljeproducent. Det vil øke omverdenens interesse for oss. Vi er under enhver omstendighet nødt til å søke assistanse utenfra for oljeutvinningen. Skal vi invitere amerikanske selskaper for å sikre oss amerikansk tilstedeværelse, noe som på den annen side kan virke utfordrende på Moskva? Eller skal vi snarere «européisere» oljen for å unngå å tilspisse stormaktsinteressene i det nordlige farvann, og samtidig skaffe til veie trygghet? Det er nærliggende å tro at det siste alternativ er å foretrekke.

Denne oversikt tør ha vist at EEC eller européisk samling har positive og konstruktive virkninger, såvel økonomisk som kulturelt og all-européisk. Vi har ingen garantier for fremtiden. Vi vet ikke om det lykkes å skape det Europa vi ønsker. Det er et valg å ta. Men la oss være klar over at det er et like alvorlig valg å si nei. Det bringer oss ut i enda usikrere forhold. I en européisk ramme derimot har vi en reell chance til å være med på å løse en historisk oppgave. Fryktsomt å si nei og velge tilskuerens rolle, ville føre til stagnasjon og uønsket avhengighet. Går vi med i EEC, er muligheten til stede for å vokse som folk, både i kulturell, politisk og økonomisk henseende.